

Kolářová, Ivana

Týdny muzeí v Československu na přelomu 50. a 60. let 20. století

Museologica Brunensia. 2022, vol. 11, iss. 2, pp. 59-64

ISSN 1805-4722 (print); ISSN 2464-5362 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/MuB2022-2-5>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.77757>

License: [CC BY-SA 4.0 International](#)

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20230309

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

TÝDNY MUZEÍ V ČESKOSLOVENSKU NA PŘELOMU 50. A 60. LET 20. STOLETÍ

IVANA KOLÁŘOVÁ

<https://doi.org/10.5817/MuB2022-2-5>

ABSTRAKT/ABSTRACT:

Studie se zabývá průběhem festivalů „Týden muzeí“ v Československu v letech 1957–1961. Pozornost je věnována proměnám koncepce festivalu v kontextu dobového politického vývoje a organizačních změn v československém muzejnictví, zejména v důsledku snah o centralizaci oboru. Článek dále usiluje o nástin tehdejších názorů na úlohu muzeí a na formy dokumentace současnosti, reprezentovaných formou Týdnů muzeí. Výzkum se opírá především o archivní materiály z proveniencí Kabinetu muzejní a vlastivědné práce a doplňkově též o dobový tisk.

Museum Weeks in Czechoslovakia at the turn of the 1950s and 1960s

The study deals with the course of events during the “Museum Week” festivals in Czechoslovakia in 1957–1961. Attention is paid to changes in the concept of the festival in the context of contemporary political development and organizational changes in the Czechoslovak museum sphere, especially as a result of efforts to centralize the field. The article further seeks to outline the then views on the role of museums and on the forms of documentation of the present, represented by the form

1 Předložená práce vznikla za finanční podpory Ministerstva kultury v rámci institucionálního financování na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace Slezské zemské muzeum (DKRVO, MK000100595).

of Museum Weeks. The research is mainly based on archival materials produced by the Cabinet of Museums and Local History and, additionally, on the period press.

KLÍČOVÁ SLOVA/KEYWORDS:

festival – muzejnictví – centralizace – propagace – komunismus
festival – museums – centralization – promotion – communism

Padesátá léta 20. století jsou v obecném povědomí veřejnosti často řazena k temným obdobím českých dějin. Navzdory řadě nesporně negativních společenských jevů však šlo také o éru profesionalizace a systematizace muzejní a archivní práce v Československu.² Postátnění muzeí a archivů a jejich zakomponování do dobové územně-správní struktury podle okresů a krajů i přes všechny kontroverze umožnilo efektivní výměnu poznatků a především metodické řízení. To v případě státních muzeí od roku 1955 zajišťoval Kabinet muzejní a vlastivědné práce (KMVP) při Národním muzeu, později přejmenovaný na Ústřední muzeologický kabinet (ÚMK). Ačkoliv uvedené pracoviště nesporně plnilo výraz-

nou ideologickou funkci,³ zasloužilo se zároveň značně o propojování odborníků, stejně jako o přejímání a šíření oborových trendů. Během 50. let KMVP v této roli postupně vystřídal Svaz českých muzeí a nahradil tak tradiční spolkovou bázi muzejní práce státním dozorem. Ačkoliv vedení svazu již bylo v průběhu 50. let provázáno se stranickými strukturami, až do zániku svazu roku 1960 docházelo k určitým kompetenčním konfliktům s novým kabinetem.⁴ Zatímco obecné ideové trendy dané éry již byly zmapovány, dosud nedošlo k soustavnější analýze reálné muzejní praxe, především na úrovni regionů.

Tato krátká stať neaspiruje na zevrubné zhodnocení dobové muzejní teorie a praxe. Předmětem našeho zájmu je jeden z reprezentativních počínů kabinetu v prvních letech jeho existence, totiž organizace týdnů muzeí. Pozornost se soustřeďí na zachycení proměn ideového konceptu těchto festivalů a na jeho recepci centrálními autoritami i regionálními muzejními pracovišti. Vedle ideových a ideologických aspektů se studie zaměřuje též na dobové pokusy o využití moderních a inovativních forem muzejní prezentace.

2 Obecně srov. DOUŠA, Pavel. Ústřední muzeologický kabinet (1955–1989). *Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce*, 2011, roč. 49, č. 1, s. 3–14; WOITSCHOVÁ, Klára a Libor JŮN. *Národní muzeum v éře Československa*. Praha: Národní muzeum, 2019, s. 115–116; ŠOPÁK, Pavel. *Město muzeí (Opava 1814–1989)*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2016, s. 107–116; ŠPĚT, Jiří. *Formování a rozvoj socialistického muzejnictví v ČSR (1945–1985)*. Praha: Národní muzeum, 1988.

3 Zjevně ideologický charakter mělo zejména úsilí kabinetu o vytvoření Muzea vědeckého socialismu v závěru 50. let. Archiv Národního muzea, fond *Ústřední muzeologický kabinet*, sign. 29.

4 Obecně srov. BENEŠ, Luděk. Podíl Svazu československých muzeí a Asociace muzeí a galerií ČR na přípravách obecné zákonné normy pro oblast muzejnictví. *Museologica Brunensia*, 2020, roč. 9, č. 1, s. 54–68.

Výzkum se opírá o prameny z provenience KMVP a doplňkově též o dobový tisk. Při interpretaci zdroju je však nutno mít na zřeteli určitou míru stylizace a cenzury i autocenzury, jež může zkreslit vyznění některých dokumentů. Další limitující faktor představuje útržkovitost a nevyváženost pramenné základny ve vztahu k jednotlivým ročníkům popisovaného festivalu.

Zkoumané akce částečně navazovaly na tradice různých tematických výstav či veletrhů, konaných již před druhou světovou válkou v českém i německém jazykovém prostředí tehdejší ČSR.⁵ Zásadní odlišnost však tkvěla v cílové skupině. Jestliže předválečné počiny byly založeny primárně na prezentaci kulturních, hospodářských a dalších trendů širší veřejnosti, týdny muzeí měly zároveň sloužit rovněž ke vzdělávání samotných muzejníků. Vedle osvěty, šířené „shora“ odborníky „dolů“ k lidu, tak šlo zároveň o vzájemnou osvětu mezi muzejníky.

Inspirací pro nový projekt se stal Mezinárodní týden muzeí, který proběhl v říjnu 1956 pod záštitou UNESCO u příležitosti 10. výročí vzniku mezinárodní muzejní asociace ICOM. V jeho rámci se prezentovala tak četná československá muzea, jež představila téměř 70 výstav a asi 50 propagačních výstavek.⁶ Například Krajské muzeum v Gottwaldově při této příležitosti otevřelo novou expozici v zámku vLešné, který byl během slavnostního týdne návštěvníkům zpřístupněn zdarma. Na svou dobu inovativní přístup zvolilo Okresní

vlastivědné Sládečkovovo muzeum v Kladně, které během muzejního týdne rozdávalo návštěvníkům anonymní dotazník s cílem zjistit jejich názor na stav expozic a výstav. Zároveň probíhal nábor školáků do žákovského muzejního kroužku. Pořádané akce vykazovaly značnou tematickou pestrost a zahrnovaly výstavy a přednášky k řadě regionálně-historických, etnografických i přírodovědných témat. Některá větší muzea se zaměřila také na prezentaci antických sbírek. Kupříkladu Krajské vlastivědné muzeum v Olomouci, jehož stálá expozice se aktuálně připravovala, věnovalo výstavu a dvě přednášky starověkému Egyptu.⁷ Popularitu egyptské tematiky lze snad částečně přičíst i dobovému politickému dění kolem tzv. suezské krize a snaze o vyjádření solidarity ke spřátelené zemi.⁸

Dochované prameny nedokládají, že by se KMVP nebo jiný orgán snažil předem zasahovat do náplně akcí jednotlivých muzeí, případně že by existovala jednotná ideová koncepce Mezinárodního týdne muzeí. Zároveň je z dostupných programů patrné, že v některých muzeích, jako v Olomouci, navzdory státní centralizaci v uvedené době stále ještě přetrvávala silná pozice tradičních muzejních společností.⁹ Internacionální počín z roku 1956 se pak stal inspirací pro obdobně koncipované, avšak citelně skromnější, muzejní festivaly následujících let. První československý Týden muzeí vyhlásilo Ministerstvo školství a kultury na říjen 1957 u příležitosti jubilea Velké říjnové socialistické revoluce. Deklarovaným cílem bylo „propagovat význam muzeí jako kul-

turně výchovných institucí, docílit většího počtu návštěvníků a hlubšího působení na širokou veřejnost“.¹⁰ Při zajišťování propagace měl vyjít vstříc jak denní tisk, tak kina, kde mohla muzea promítat upoutávky formou diapozitivů, případně využít promítací sály k přednáškám a besedám. Soudě dle relací z regionů o průběhu festivalu se však tyto ambiciózní plány v praxi zřejmě uplatnily jen minimálně.

Vzhledem k propojení s oslavami VŘSR měl muzejní týden roku 1957 citelnější ideologický charakter, takže se setkáváme s množstvím akcí zaměřených jak na „pokrokové“ a „revoluční“ tradice, tak na akcentování československo-sovětského přátelství. Kupříkladu ve Vyškově mohli návštěvníci vidět výstavu *Sociální a pracovní motivy v české grafice* či soubor díla ruských malířů. V Hradci Králové byla do akcí k muzejnímu týdnu zahrnuta dlouhodobější výstava *Slavný říjen 1917*. V Chebu šlo zase o výstavu *40 vítězných let*. Oproti relativně spontánním událostem o rok dříve, tentokrát se týden muzeí stal předmětem zevrubnější výměny poznatků mezi regionálními muzei a KMVP. Pražský kabinet žádal muzea o zaslání fotodokumentace z výstav a přednášek, stejně jako o sdělení postřehů.

Z dochované agendy jsou patrné jisté organizační nedostatky. Takto si např. Krajské vlastivědné muzeum Zdeňka Nejedlého v Hradci Králové stěžovalo na nedostatečnou propagaci muzejní práce v tisku a na nevelkou podporu ze strany okresních národních výborů.¹¹ Příliš nevyhovovala ani závislost na externích tiskárnách, dodávajících muzeím propagační materiály:

5 Jako příklad takového periodicky se konajícího kulturního festivalu, jehož důležitou složku tvořila výstavní činnost, lze uvést např. meziválečné Slezské kulturní týdny. Srov. Státní okresní archiv Liberec, fond *Archiv města Liberec*, kart. 689, sign 166, inv. č. 1431; KOLÁŘ, Ondřej. Between Stamm and Volk: On German Cross-Border Cultural Cooperation in Interwar Silesia. *Border and Regional Studies*, 2022, roč. 10, č. 2, s. 131–143.

6 Archiv Národního muzea, fond *Ústřední muzeologický kabinet*, sign. 35.

7 Archiv Národního muzea, fond *Ústřední muzeologický kabinet*, sign. 33.

8 K dobovým vztahům ČSR s Egyptem srov. např. VYHLÍDAL, Milan. Československo-egyptská spolupráce v oblasti vojenského školství v letech 1956–1960. Činnost skupiny prof. Farlíka a počátek Military Technical College v Káhiře. *Historie a vojenství: časopis Vojenského historického ústavu*, 2011, roč. 60, č. 4, s. 71–84.

9 Archiv Národního muzea, fond *Ústřední muzeologický kabinet*, sign. 33.

10 Archiv Národního muzea, fond *Ústřední muzeologický kabinet*, sign. 34.

11 Není bez zajímavosti, že s obdobnými stížnostmi od muzejníků a kronikářů se ÚMK setkával ještě o dvě dekády později. Srov. Slezské zemské muzeum, *Muzeologická podsbrčka*, archiv Krajské kronikářské rady Severomoravského kraje, bez inv. č.

„Plakáty byly letos velmi pěkné, bylo jich však málo.“¹² Jinak ale královéhradečtí muzejníci hodnotili týden muzeí jako úspěšnou akci a doporučili jeho každoroční opakování. Obdobné reakce zněly i z jiných stran. Za pozornost stojí případ Ostravského kraje, kde byl Svaz českých muzeí kritizován za nedostatečné organizační zajištění akce, zejména za nedodání plakátů některým muzeím. Zmíněné vyjádření však mohlo být poněkud zveličeno v rámci snahy KMVP o monopolizaci organizace muzejnictví na úkor svazu coby tradiční stavovské organizace.¹³

Festival roku 1957 poukázal také na nepřilíživě utěšenou situaci muzeí v pohraničí. Ani 12 let po válce některé instituce dosud neměly potřebné výstavní a depozitární objekty, např. adaptace bývalé radnice v Aši na expoziční prostor se opakovaně protahovala. Jiná muzea zase byla krátce před zahájením akce postižena odvoláním odborných pracovníků na vojenská cvičení, důsledkem čehož docházelo k redukci plánovaného programu. Některá muzea se kvůli limitovaným personálním a finančním možnostem omezila na komentované prohlídky depozitářů.

Navzdory všem komplikacím týden muzeí přinesl některé originální počiny, např. v Karlových Varech proběhla na svou dobu neobvyklá venkovní výstava reprodukcí historických dokumentů v parku.¹⁴ V Jihlavském kraji byl k propagaci se značným úspěchem využit rozhlas. Mimořádný ohlas měla výstava k dějinám KSČ v Lokti, kterou navštívily diplomatické delegace SSSR, Jugoslávie, Maďarska, Rumunska a Barmy. Výběr lokality však patrně plynul spíše z atraktivní prostředí loketského hradu, než

¹² Archiv Národního muzea, fond Ústřední muzeologický kabinet, sign. 34.

¹³ Srov. DOUŠA, Pavel. Ústřední muzeologický kabinet (1955–1989). *Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce*, 2011, roč. 49, č. 1, s. 7–9.

¹⁴ Tamtéž.

ze samotného tématu výstavy. Po byt zahraničních činitelů byl zřejmě spojen také se snahou místních úřadů prezentovat pokračující „výstavbu“ v pohraničí.¹⁵

Ve vztahu k periferním regionům ČSR můžeme pozorovat snahu o import „mainstreamových“ národních tradic do pohraničí. Zejména okresní muzea se nezdálo prezentovala kompilačními výstavami o známých osobnostech a událostech českých dějin, zejména z „politicky neutrálních“ oblastí kultury. K vděčným tématům tak patřilo dílo Jana Amose Komenského, Bedřicha Smetany, Aloise Jiráska či Boženy Němcové. Výstavu o Smetanovi v rámci týdne muzeí představilo např. Okresní muzeum v Krnově, tedy v regionu, jemuž dle dispozic aktivu muzejníků Ostravského kraje z října 1957 měla být věnována „vzhledem k důvodům politickým i vzhledem k důležitosti kulturní a osvětové práce na tomto okrese co největší pozornost“.¹⁶

Hlasy po opakování akce byly vyslyšeny a týden muzeí se v příštích letech stal tradiční záležitostí. Na základě zkušeností z let 1956 a 1957 nepanoval mezi muzejníky jednotný názor na ideální termín. Ačkoliv část hlasů poukazovala na nevhodnost října kvůli vytyžení venkovských obyvatel polními pracemi, zazněly i návrhy nadále týden muzeí propojovat s výročním VŘSR. Důležitým argumentem se stalo i finanční hledisko – říjen představoval konec muzejní sezony, kdy řadě institucí již v rozpočtu chyběly prostředky na nákladnější akce.¹⁷

¹⁵ Obecně k situaci pohraničních regionů v tomto období srov. zejména SPURNÝ, Matěj. *Nejsou jako my: česká společnost a menšiny v pohraničí (1945–1960)*. Praha: Antikomplex, 2011; WIEDEMANN, Andreas. „Pojď s námi budovat pohraničí“: osídlování a proměna obyvatelstva bývalých Sudet 1945–1952. Praha: Prostor, 2016.

¹⁶ Archiv Národního muzea, fond Ústřední muzeologický kabinet, sign. 34.

¹⁷ Tamtéž; KUČEROVÁ, Kateřina. *Ideologické projevy v českém muzejnictví 1948–1960 na*

V roce 1958 tak týden muzeí dokonce proběhl v květnu. Přesto opět nechyběl ideologický podtext, jelikož akce proběhla pod záštitou hesla IX. sjezdu KSČ „Dovršit výstavbu socialismu v naší vlasti“. Podkladové materiály KMVP tak zdůrazňovaly vliv muzeí na utváření názoru pracujících. Praktické instrukce k organizaci však zůstaly obdobné jako v předešlém roce. Propozice kladly důraz na samostatnou iniciativu muzejníků.

Konkrétní počiny jednotlivých pracovišť měly opět značně různorodý charakter. Moravské muzeum v Brně se zaměřilo na představení své vlastní historie v souvislosti s jubileem vzniku instituce.¹⁸ Řada pracovišť se omezila na komentované prohlídky a na vstupy zdarma. Přirozeně nechyběly ani drobnější výstavy k desetiletí od Vítězného února. V Pražském kraji se týden muzeí stal podnětem k aktivu odborných pracovníků, kteří přijali rezoluci proti jadernému zbrojení.

Ve srovnání s předchozím ročníkem však na první pohled zaujme zejména značně větší prostor, vyhrazený modernímu výtvarnému umění, architektuře a urbanismu. Kupříkladu v Táboře se vedle obligátních husitských témat objevila výstava o stavebním vývoji města a prezentace děl regionálních výtvarníků s prvomájovou tematikou. Výraznější recepci moderní tvorby lze chápat jako součást posunu k „lepšímu zítřkům“ a tedy k onomu „završení budování socialismu“. Současně však lze usuzovat i na inspirační vliv připravované světové výstavy EXPO v Bruselu.¹⁹

příkladu Svazu českých muzeí a Kabinetu muzejní a vlastivědné práce. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Historický ústav, 2015, s. 64–66. Magisterská diplomová práce.

¹⁸ Přehledově k historii instituce srov. NEKUDA, Vladimír. *150 let Moravského muzea v Brně: stručný přehled historického vývoje*. Brno: Moravské muzeum, 1969.

¹⁹ Srov. BENEŠOVÁ, Emilie a Karolína ŠIMŮNKOVÁ. *Expo'58. Příběh československé*

Pozornost zasluhují i některé formy práce s veřejností. V Jindřichově Hradci byla jako doplněk výstavy o regionálních pamětihodnostech připravena vědomostní soutěž. V moravských Hranicích muzejníci v letákové kampani vyzvali veřejnost, aby věnovala historické artefakty ze svých domácností. V Nymburce se konaly vlastivědné vycházky s průvodci. Celkově muzejníci hodnotili akci značně příznivě. Kupříkladu v Ostravském kraji se návštěvnost po dobu muzejního týdne zvýšila o 50 % oproti průměru. Stížnosti na organizační nedostatky z předchozího ročníku se neopakovaly.²⁰

Následující ročník se začal připravovat již v prosinci 1958, kdy KMVP předložil Ministerstvu školství a kultury návrh na uspořádání festivalu. Dokument akcentoval potřebu, aby muzea formou závazků prováděla „sběr dokladového materiálu z období budování socialismu“. Apel na dokumentaci každodennosti představoval jeden z ústředních motivů dalšího týdne muzeí. K danému cíli byla směřována nejen užší spolupráce muzeí s kronikáři, ale i vytváření aktivů a odborných kroužků. V daném ohledu lze vnímat zárodky metodického dohledu KMVP a nástupnického ÚMK nad vedením kronik, který následně fungoval až do konce 80. let.²¹ Termín akce KMVP stanovil na konec května. Festivalu předcházela propagační kampaň, zahájená již v únoru. V porovnání s předšlými lety lze z pramenů usuzovat na výraznější koordinační zapojení pražského kabinetu. Patrně i proto, že týden muzeí se stal součástí předsjezdové kampaně pro Sjezd socialistické kultury.

V souladu s propozicemi většina muzejních počínů v daném roce cílila na faktografickou prezentaci nejnovějších dějin, zpravidla s využitím fotografického materiálu. Vedle politických událostí se předmětem zájmu stávalo především hospodářství. Díky systematické propagaci dosáhl týden muzeí roku 1959 značného úspěchu také v menších městech v pohraničí, např. v Ostravském kraji byly mimořádně kladné ohlasy z Bílovce (výstava o školství) a Nového Jičína (výstava o zemědělství).²²

Netradiční pojetí zvolilo pardubické muzeum, které připravilo výstavu Život buržoazie v 19. století. Ta byla prezentována jako protiváha k etnografické výstavě o životě lidu, zároveň však přibližovala „pokrokové snahy českých buditelů“. Do určité míry se tak za oficiální interpretací zřejmě skrývala snaha o dílčí rehabilitaci středostavovské společnosti či přinejmenším snaha o „politicky vhodným“ způsobem prezentovat vizuálně atraktivní dobové artefakty z měšťanského prostředí.²³

Při přípravě dalšího ročníku vznikl v pražském kabinetu nedatovaný bilanční dokument z pera Josefa Beneše,²⁴ který vyzdvihl poptávku samotných regionálních muzejníků po opakování festivalu, stejně jako příznivé společenské ohlasy. Beneš s uspokojením konstatoval, že „představa muzea jako skladiště starožitností, kam stačí jít jednou v životě, je překonána poznáním, že tyto kulturně výchovné instituce

mění vzhled vystavovaných sbírek, starají se o sympatické prostředí a usilují o to, aby návštěva muzea nebyla pro návštěvníka osobní obětí.“ Zároveň však podrobil kritice fakt, že mnohé z přibližně čtyř set československých muzeí postrádá potřebnou podporu ze strany národních výborů, které podceňují výchovný a vzdělávací potenciál muzeí. O úspěšnosti muzejní práce, byť často probíhala „za obtížných podmínek prostorových, finančních i personálních“, dle Beneše nejlépe svědčil fakt, že zatímco roku 1948 muzea podléhající rezortu školství a kultury uskutečnila 200 výstav, jež navštívilo 1 236 300 osob, o dekádu později již šlo o 1097 výstav s 4 620 000 návštěvníky.²⁵

Navzdory slibným perspektivám však další ročník neproběhl. Jak nás informuje zpráva z října 1960, od pořádání akce v zamýšleném květnovém termínu „bylo upuštěno, protože v období oslav [15. výročí osvobození od nacismu] by kampaň zapadla bez většího ohlasu.“²⁶ Důvodů však patrně existovalo více. Projevily se zde jak dopady reorganizace muzejnictví v návaznosti přijetí Zákona o muzeích a galeriích č. 54/1959 Sb., tak důsledky územně-správních změn spjatých s reformou krajského zřízení z roku 1960. Uvedené okolnosti nutně přerušily kontinuitu muzejního festivalu. Svou roli zřejmě sehrálo rovněž faktické „odstavení“ Svazu českých muzeí, jehož upadající role byla novou legislativou ještě více oslabena.²⁷ Oslavy jubilea osvobození patrně představovaly pouze zástupný problém.

22 Archiv Národního muzea, fond Ústřední muzeologický kabinet, sign. 36; Slezské zemské muzeum, Muzeologická podsběrka, inv. č. MS/PL 625/12, MS/PL 1094/5.

23 Archiv Národního muzea, fond Ústřední muzeologický kabinet, sign. 36.

24 Naroděn 1917 ve Vlčnově, zemřel 2005 v Praze. Etnograf a muzeolog, po působení v Muzeu Jana Amose Komenského v Uherském Brodě byl od roku 1956 referentem pro muzea na Ministerstvu kultury, později též vysokoškolským pedagogem a pracovníkem ÚMK. Viz DOLÁK, Jan. Za Josefem Benešem. *Pravěk: časopis moravských a slezských archeologů. Nová řada*, 2005, roč. 15, s. 500–501.

25 Archiv Národního muzea, fond Ústřední muzeologický kabinet, sign. 37.

26 Archiv Národního muzea, fond Ústřední muzeologický kabinet, sign. 37.

27 Srov. BENEŠ, Luděk. Podíl Svazu československých muzeí a Asociace muzeí a galerií ČR na přípravách obecné zákonné normy pro oblast muzejnictví. *Museologica Brunensia*, 2020, roč. 9, č. 1, s. 62–63.

účasti na Světové výstavě v Bruselu. Praha: Národní archiv, 2008.

20 Archiv Národního muzea, fond Ústřední muzeologický kabinet, sign. 35.

21 WOITSCHOVÁ, Klára a Libor JŮN. *Národní muzeum v éře Československa*. Praha: Národní muzeum, 2019, s. 115–116.

Navzdory okolnostem se nadále počítalo s realizací týdne muzeí v roce 1961, jenž se plánoval primárně zaměřit na otázky dokumentace současnosti a památkové péče. Mezi písemnostmi KMVP se dochovala pouze přípravná agenda, nikoliv již relace muzeí o průběhu akce. Zmíněná skutečnost vedla některé badatele k závěru, že se festival roku 1961 neuskutečnil a rok 1959 tak zůstal posledním ročníkem.²⁸ V dobovém tisku se však v závěru května 1961 objevilo několik proklamativních zpráv o započetí týdne muzeí. Rudé právo z 31. května informovalo čtenáře: „V pondělí byl v Praze slavnostně zahájen Týden muzeí a památkové péče. Muzea nechtějí být mrtvou pokladnicí hodnot, ale důležitým článkem v soustavě mimoškolního vzdělávání pracujících.“²⁹ Obdobně se dochovaly plakáty Františka Kopence k muzejnímu festivalu, konanému ve dnech 29. května – 4. června 1961.³⁰

Zda se agenda KMVP z nějakého důvodu nedochovala, případně zda v roce 1961 nebyly relace jednotlivých muzeí vůbec vyžádány, zůstává nejasné. Můžeme předpokládat, že realizaci akce oproti předchozím ročníkům stále značně limitovala probíhající reorganizace státní správy i samotného muzejnictví. V důsledku zániku Svazu českých muzeí v roce 1960 byl pražský kabinet plně zanepřázdňen rozšiřováním své koordinační agendy a přípravou nových reprezentativních projektů, k nimž patřilo vydávání bibliografie muzeologických textů a průzkum návštěvnosti muzeí.³¹

28 KUČEROVÁ, Kateřina. *Ideologické projevy v českém muzejnictví 1948–1960 na příkladu Svazu českých muzeí a Kabinetu muzejní a vlastivědné práce*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Historický ústav, 2015, s. 67. Magisterská diplomová práce.

29 Týden muzeí slavnostně zahájen. *Rudé právo*, 30. 5. 1961, roč. 41, č. 149, s. 2.

30 Srov. TOTHOVÁ, Jolana. Propagace Muzea Klementa Gottwalda pohledem plakátů. *Museologica Brunensia*, 2019, roč. 8, č. 2, s. 27–42.

31 DOUŠA, Pavel. Ústřední muzeologický kabinet (1955–1989). *Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce*, 2011, roč. 49, č. 1, s. 7.

Závěrem

S ohledem na obsahovou nevyváženost relací jednotlivých muzeí pro pražský kabinet jsme o průběhu týdnů muzeí informováni jen útržkovitě a primárně z pohledu samotných pořadatelů. Hlubší poznání by do budoucna přinesla zejména zevrubnější excerpce tisku či agendy samospráv a úřadů na úrovni regionů.

Nicméně je patrné, že týdny muzeí sehrály podstatnou roli v procesu „přerodu“ československého muzejnictví, resp. adaptace muzejní práce pro potřeby „socialistické společnosti“. Mezi řádky novinových zpráv i úředních relací lze zaznamenat potřebu vymezit se proti pejorativnímu náhledu na muzea jako jakési reziduum minulosti. V daném duchu je také třeba vnímat „pokrokovou“ rétoriku, spojenou s prezentací týdnů muzeí. V reálu však, jak můžeme vidět, zejména v prvních ročnících byla silně zastoupena „tradiční“ témata, k nimž patřila prezentace antických sbírek či problematika národního obrození. Navzdory nespornému politickému podtextu a akcentu na nejnovější dějiny tak festival poskytoval prostor též dalším formám a tématům muzejní práce.

Kýženou „pokrokovost“ vedle samotného výběru témat zajišťovaly též inovativní metody prezentace a propagace. Pořádání týdnů muzeí přispělo nejen k adopci metod dokumentace současnosti, ale i k rozšíření využívání moderních technologií, včetně kinematografie a rozhlasu. Popsané trendy ostatně později převzaly též krajské muzejní rady a krajské kronikářské rady. Nesporný přínos lze spatřovat také ve snaze o spolupráci s tiskem a orgány komunální a veřejné správy, která bez pochyb přispěla k širší propagaci muzejní práce a jejích výsledků. Naopak limitující faktor představovalo dobové centrální plá-

nování, jež v některých případech neumožňovalo muzeím dostatečně pružně a operativně reagovat.

Ačkoliv KMVP deklaroval jako jeden z hlavních cílů festivalů vzdělávání muzejníků, prameny nedokládají žádné systematické edukační iniciativy ve formě školení, konferencí apod. Prostředkem vzdělávání muzejních pracovníků se v daném kontextu stávaly především samotné metodické direktivy kabinetu. Současné byli muzejníci (alespoň formálně) pobízeni k vlastní tvůrčí iniciativě či výměně informací a tím i k profesnímu růstu.

V neposlední řadě se organizace týdnů muzeí stala důležitým nástrojem k prosazení KMVP jako centrálního metodického a koordinačního pracoviště československé muzeologie.

POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA:

Archiv Národního muzea, fond *Ústřední muzeologický kabinet*.

Slezské zemské muzeum, *Muzeologická podsbírka*.

Státní okresní archiv Liberec, fond *Archiv města Liberec*.

BENEŠ, Luděk. Podíl Svazu československých muzeí a Asociace muzeí a galerií ČR na přípravách obecné zákonné normy pro oblast muzejnictví. *Museologica Brunensia*, 2020, roč. 9, č. 1, s. 54–68. ISSN 1805-4722. <https://doi.org/10.5817/MuB2020-1-7>

BENEŠOVÁ, Emilie a Karolína ŠIMŮNKOVÁ. *Expo'58. Příběh československé účasti na Světové výstavě v Bruselu*. Praha: Národní archiv, 2008. ISBN 978-80-86712-64-2.

DOLÁK, Jan. Za Josefem Benešem.

Pravěk: časopis moravských a slezských archeologů. *Nová řada*, 2005, roč. 15, s. 500–501. ISSN 1211-8338.

DOUŠA, Pavel. Ústřední muzeologický kabinet (1955–1989). *Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce*, 2011, roč. 49, č. 1, s. 3–14. ISSN 1803-0386.

- KOLÁŘ, Ondřej. Between Stamm and Volk: On German Cross-Border Cultural Cooperation in Interwar Silesia. *Border and Regional Studies*, 2022, roč. 10, č. 2, s. 131–143. ISSN 2719-6577.
- KUČEROVÁ, Kateřina. *Ideologické projevy v českém muzejnictví 1948–1960 na příkladu Svazu českých muzeí a Kabinetu muzejní a vlastivědné práce*. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Historický ústav, 2015. Magisterská diplomová práce.
- NEKUDA, Vladimír. *150 let Moravského musea v Brně: stručný přehled historického vývoje*. Brno: Moravské museum, 1969.
- SPURNÝ, Matěj. *Nejsou jako my: česká společnost a menšiny v pohraničí (1945–1960)*. Praha: Antikomplex, 2011. ISBN 978-80-904421-3-9.
- ŠOPÁK, Pavel. *Město muzeí (Opava 1814–1989)*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2016. ISBN 978-80-87789-37-7.
- ŠPĚT, Jiří. *Formování a rozvoj socialistického muzejnictví v ČSR (1945–1985)*. Praha: Národní muzeum, 1988.
- TOTHOVÁ, Jolana. Propagace Muzea Klementa Gottwalda pohledem plakátů. *Museologica Brunensia*, 2019, roč. 8, č. 2, s. 27–42. ISSN 1805-4722.
- Týden muzeí slavnostně zahájen. *Rudé právo*, 30. 5. 1961, roč. 41, č. 149, s. 2.
- VYHLÍDAL, Milan. Československo-egyptská spolupráce v oblasti vojenského školství v letech 1956–1960. Činnost skupiny prof. Farlíka a počátek Military Technical College v Káhiře. *Historie a vojenství: časopis Vojenského historického ústavu*, 2011, roč. 60, č. 4, s. 71–84. ISSN 0018-2583.
- WIEDEMANN, Andreas. „Pojď s námi budovat pohraničí!“. *osídlování a proměna obyvatelstva bývalých Sudet 1945–1952*. Praha: Prostor, 2016. ISBN 978-80-7260-337-4.
- WOITSCHOVÁ, Klára a Libor JŮN. *Národní muzeum v éře Československa*. Praha: Národní muzeum, 2019. ISBN 978-80-7036-595-3.

IVANA KOLÁŘOVÁ

Slezské zemské muzeum,
Oddělení společenských věd,
pracoviště muzeologie, Opava,
Česká republika
kolarova@szm.cz

This work can be used in accordance with the Creative Commons BY-SA 4.0 International license terms and conditions (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>). This does not apply to works or elements (such as images or photographs) that are used in the work under a contractual license or exception or limitation to relevant rights.